

Landbruget 1886.

Det kan ikke nægtes, at Aaret 1886, hvad det direkte Udbytte af Bedriften angaaer, har været ligesaa simpelt som dets nærmeste Forgænger; — Priserne have været ligesaa lave, Afsætningen ligesaa vanskelig, Renter og Skatter ligesaa høje; ejheller kan Afgrøden, det har bragt, naa op ved Siden af Afgrøden af Aaret 1885, tvertimod har den været betydelig lavere og det saavel for Kornets som især for Græsningens og Rodfrugternes Vedkommende. Ligesaa lidt kunne de Samfundsforhold, der have en saa væsentlig Indflydelse paa at mildne Trykkene og gjøre Sindet frejdigere, siges at være blevne bedre, — Spliden i Folket er ligesaa bitter, Lovgivningen — med en enkelt Undtagelse — ligesaa ufrugtbart, Folkets Existents ligesaa truet af ydre Vold, og — ved Siden heraf fremtræde Særinteresserne i Samfundet og Stænderne med forøget Styrke. — Og dog, — det vilde være Uret at nægte, at Aaret 1886 slutter bedre end 1885; medens de sidste Maaneder af dette vare meget mørke, Priserne ikke blot usle. men Varerne ofte usælgelige, og Kreditten stærkt rokket dels paa Grund af nogle store indgribende Falitter, og dels fordi Tilliden til Fremtiden var borte, — saa slutter derimod Aaret 1886 med et noget frejdigere Blik, og er dette end som oftest Frugten af en uklaret Stemning eller Følelse, saa kan der dog direkte paavises ikke uvæsentlige Momenter, som med

Rette kunne begrunde den større Tillid til Fremtiden, der aabenbart er i Færd med at bane sig Vej.

Blandt disse Momenter skulle vi først og fremmest nævne, at man begynder at finde sig til Rette; — Loddet har ligesom fundet Bund, og Tilstanden viser sig altsaa ikke længere bundløs, man stirrer ikke længere ind i det tomme Rum eller i en Taageverden uden Holdepunkter, — ligger der end endnu mangt og meget hyllet i Morgendisens efter en ruskfuld Nat, saa har man dog ligesom faaet Landekjending, — og de Fleste ville forhaabentlig uden Tab af Mast eller Sejl eller løbende Gods kunne bringe baade Skib og Ladning vel i Havn. Vi sætte dette, at man begynder at føle sig orienterede i Forholdene, som Nr. 1; men selvfølgelig bliver dette kun en Støtte, naar man tillige retter sig derefter, respekterer Forholdene, sætter Tæring efter Næring, og lader saavel sin Bedrift som sit personlige Forbrug gjenstrænge af en fornuftig Økonomi. I denne Retning er det danske Folk og særlig den danske Bondestand i Besiddelse af udviklede Evner; man har indskrænket sine Fornødenheder meget betydelig, og man har taget sine egne og Børnenes Arbejds kræfter i stærkere Brug; at dette særlig vil have Betydning i de mindre Jordbrug, er indlysende, men ogsaa i de større Jordbrug vil det have en baade direkte og indirekte heldig Virkning, at Husbondens aarvaagne Øjne følger Arbejdets Enkeltheder istedetfor helt at overlade denne Side af Bedriften til Forvalterens eller Medhjælperens Forsorg.

Men ved Siden heraf er der ogsaa flere Forhold af umiddelbar og positiv Natur, der bidrage til at lette Trykket. Konverteringen af Statsgjælden og den derved bevirkede Indflydelse paa Pengemarkedet maa i saa Henseende nævnes i første Linie. Renten af faste Ejendomme er allerede i mange Tilfælde paavirket heraf og det antages i endnu højere Grad at ville blive Tilfældet, naar hele Konverteringen i Marts Maaned er gennemført og en betydelig saavel indenlandsk som fremmed Kapital ventelig bliver ledig paa Markedet og da med Tak vil ty

til Landejendommene; man seer det allerede nu, ved at der er et meget stærkt Begjær efter Kreditforeningsobligationer, og disses Kurs kun hindres i at stige endnu mere over Pari end Tilfældet er, fordi der jo altid er en Risiko ved at købe Papirer til høj Kurs, naar de muligvis kunne blive indkaldte for at udbetales til Pari eller omskrevne med mindre Rente bærende Papirer. De forskjellige Kredit- og Laaneanstalter have søgt at imødekomme Tidens Krav paa forskjellig Maade; hidtil har som oftest den tilbudte lavere Renteydelse imidlertid medført en mindre Amortisation af Grundkapitalen og altsaa en betydelig forlænget Amortisationsperiode, — i mange Tilfælde en meget tvivlsom Fordel, — men ligesom der alt haves Exempler paa, at Lettelsen er gaaet i Retning af en virkelig Rentenedsættelse, saaledes maa man haabe, at det rigelige Penge-marked end mere vil fremtvinge denne. En Del Prioriteter ere i det forløbne Aar blevne ordnede paa en heldig Maade, og ligesaa har ogsaa mangan Landmand i det forløbne Aar bragt bedre Orden i sit Pengevæsen; thi hvor mærkeligt den end kan synes, at man i trange Tider kan gjøre Afdrag paa en Del af den Gjæld, man har stiftet — ofte altfor let — i de gode Tider, saa forholder det sig dog saaledes, og den løse Gjæld, Kjøbmandsgjæld, Vexelgjæld o. lg. er i mange Tilfælde bleven ikke uvæsentlig reduceret i det forløbne Aar. — Tyendelønnen er særlig ved sidste November Flyttedag falden ikke uvæsentlig i mange Egne, navnlig til de ugifte Karle, saa at medens disse tidligere erholdt 150—200 Kr., kunne de nu fæstes for 120—150 Kr., altsaa et Fald af 20—25 pCt.; og ikke blot er det nødvendigt og billigt, at disse i en tilbagegaaende Tid finde sig i en lavere Løn, men for Manges Vedkommende have de foregaaende Aars høje Lønninger nærmest været en Fristelse til et ustadigt og uordentligt Liv. Og det er ikke den mindst væsentlige Fordel ved at Arbejdskraften nu er tilstede i rigeligt Maal, at man derved kan erholde villigere, stadigere og mere medgjørligt Tyende. Derimod er Pigelønnen omtrent uforandret, og

Mejeripiger ere vedblivende vanskelige at erholde i mange Egne. For den gifte Arbejder er Lønnen ikke bleven væsentlig nedsat; naar han da som god Arbejder har kunnet beholde sin Plads — thi de daarlige haves der nu Lejlighed til at skille sig af med —, saa er han endog nok saa heldig stillet nu som tidligere, eftersom Prisen paa mange Livsfornødenheder ere faldne en Del, — saaledes paa Brød, Kjød, Flæsk, Sukker m. m. — De fleste Haandværkere erholde endnu de tidligere Priser for deres Varer og Arbejder; og i modsat Fald vilde de ogsaa komme til at lide Nød, eftersom de nu have kjendelig mindre at bestille.

En god Støtte har det ogsaa været i det forløbne Aar at Afgrøden af Aaret 1885, der for en stor Del er bleven udtærsket og realiseret i 1886, viste sig at være ikke lidt over et Middelaars. Dette gjaldt ganske særlig for Hvedeegnenes Vedkommende, thi medens Landets Hvedehøst kun i Gjennemsnit plejer at give 12—13 Fold, gav den af Afgrøden 1885 17—18 Fold, og baade Rug, Byg og Havre gav $\frac{1}{2}$ Fold mere end almindelig. At disse gode Fold ikke kunne ophæve det Nedslag, som de lave Kornpriser forvoldte, er indlysende, men alligevel bødede de, som nedenstaaende statistiske Data udvise, mere derpaa, end man mangan Gang er sig bevidst.

Overskudsudførselen af de vigtigste Landbrugsprodukter, hvorom der iøvrigt i en senere Artikel er gjort udførligt Rede, har været i Landbrugsaaet

	1885—86	Gjennemsnit af de forrige 10 Aar
Høste.....	9540 Stkr.	6502 Stkr.
Hornkvæg.....	79019 -	88523 -
Faar.....	55774 -	55704 -
Svin.....	198647 -	225464 -
Flæsk.....	27,002691 Pd.	10.437679 Pd.
Smør.....	32,233824 -	21,805952 -
Æg.....	4,523053 Snese	1,850268 Snese
Byg.....	629278 Tdr.	805959 Tdr.
Hvedemel.....	356386 -	471005 -
Rugmel.....	64335 -	105438 -

og Overskudsindførselen af de vigtigste Landbrugsartikler i samme Aar har været:

Hvede.....	115705 Tdr.	205432 Tdr.
Rug.....	374866 -	147013 -
Havre.....	124455	÷ 27229 - (o: Udf.)
Majs.....	360945 -	462818 -
Klid.....	110, ₁ Mill. Pd.	59, ₁ Mill. Pd.
Oliekager.....	47, ₃ -	37, ₆ -

Disse Tal ere tilstrækkelig tydelige og talende; Udførselen af Heste, Flæsk, Smør og Æg har været meget stor; Danmark har aldrig tidligere udført saa meget Smør; Aaret tilforn udførtes endog $\frac{1}{4}$ mindre, nemlig 24,745216 Pd., og ved det tidligere Maximum, Aaret 1882—83, naaede Overskudsudførselen kun 26,653984 Pd. Af nogle af de andre Varer har Udførselen vel været noget, men dog ikke meget mindre end almindelig, og i det Hele taget maa Landbrugets Overskudsudførsel af Husdyrprodukter betegnes som meget stor i det forløbne Aar. Hvis vi derfor havde haft de samme Priser som i de foregaaende 10 Aar, ville de 16 ovennævnte Landbrugsvarer have indbragt Landet 108 Mill. Kroner, medens Gjennemsnittet for samme Varer af Aarene 1875—84 kun har været $88\frac{1}{2}$ Mill. Kr.; men da Priserne omtrent kunne siges

for Smørret at have været 15 pCt. lavere end i de forrige 10 Aar,

- Fedekvæget	—	25-30	-	—
- Faar	—	30-40	-	—
- Heste	—	20-25	-	—
- Hvede	—	40-50	-	—
- Rug	—	25-30	-	—
- Byg	—	20-30	-	—

eller i Gjennemsnit, naar Hensyn tages til Værdiforholdet mellem de enkelte Varer og deres Betydning for vor Udførsel, omtrent 20—25 pCt. lavere end almindeligt, saa vil Landets virkelige Indtægt ved dets Overskudsud-

førsel af ovennævnte Landbrugsartikler kun blive omtrent 84 Mill. Kr. eller omtrent 4 à 5 Mill. Kr. mindre end almindeligt. Dette er jo nu i Virkeligheden en ringe Forskjel, og bliver den end en Del forøget ved at Landbruget selvfølgelig ogsaa har havt en mindre Indtægt af det, der leveres til Hjemmeforbrug, saa vil det dog af det Foranstaaende være klart, at vel har Aaret 1886 kun bragt Landbruget smaa Indtægter; men, takket være den store Udførsel, have disse dog langt fra været saa reducerede, som man ofte er tilbøjelig til at antage, og Landbruget har i de senere Aar, økonomisk taget, jævnlig havt ligesaa smalle Aar. At Foderstofpriserne omtrent ere faldne 20 pCt., har ogsaa lettet Forholdene for Landmændene, selv om Værdien af de kjøbte Foderstoffer i det Hele taget næppe udgjør mere end $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{5}$ af den samlede Værdi af Kvægets Foder; og da nu hertil i Slutningen af Aaret kom en begyndende Stigning i Kornpriserne, at der meldtes om Gjenoptagelse af Arbejdet i engelske og amerikanske Fabrikdistrikter, og at det tegnede til, at man skulde ind paa en frugtbar og for Landbruget nyttig Lovgivningsvirksomhed i vor Rigsdag, saa er det ikke at undres over, at Landmændene, som nævnt, følte sig noget lettede ved Aarets Udgang, skjøndt deres Lader, Foderlofter og Høstænger ingenlunde vare saa godt forsynede som Aaret tilforn.

At dette ikke var Tilfældet, fremgaaer af den Redegjørelse, vi i Efteraaret gav af Afgrødens Udvikling i Aarets Løb, og hvoraf vi her i Erindringen skulle gjenkalde Hovedtrækkene. Efter en langvarig og snerig Vinter, som ingenlunde var heldig for den fra Efteraaret temmelig svage Vintersæd, saa at en Del Rug, der gik bort under de store Snedriver i Lavninger og langs Hegn, maatte pløjes om, fulgte et mildt og gunstigt Vejr i første Halvdel af April, der lod de ret vel overvintrede Kløver- og Græsmarker grønnes smukt, men som efterfulgtes af Nattefrost og skarp Østenvind til midt i Maj, hvorved baade Sæd- og Græsmarkerne trykkedes stærkt. Vel be-

drede derefter et særdeles gunstigt Vejr i en Maanedstid Udsigterne meget, men da hele Sommerens Kjærne fra sidste Halvdel af Juni til i September baade blev kold og navnlig meget tør, især i den østlige Halvdel af Landet, saa svandt de gode Forventninger mere og mere; kun det sydlige, vestlige og tildels nordlige Jylland fik en god Høst, medens den i det øvrige Land blev mere eller mindre under en Middelhøst, saa at man i sin Almindelighed kan sige, at Landet fik et meget lille, men derimod vel bjerget Høavl fra Ageren og de høje tørre Enge, en Kornhøst, der til Fyld var $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{4}$ under det almindelige, om end Foldudbyttet af den veludviklede Kjærne nærmer sig et Middelaar, og et Rodfrugtav, der for Kartoffernes Vedkommende var godt, men ellers simplere end det plejer at være. Naar da hertil kommer, at den kolde og tørre Sommer i lange Perioder medførte en stærk Græsmangel i mange Egne, saa at man ved Staldfodring, Indhug i Sædmarkerne og Tilgift af Kraftfoder ofte med store Ofre maatte søge at bøde derpaa, saa er det indlysende, at selve Jordudbyttet af Aaret 1886 ikke stiller dette blandt de gunstige, og at det ikke ved de Beholdninger, det har stillet til Landmændenes Raadighed, vil yde disse en saa god Støtte i Aaret 1887, som de have havt i de foregaaende Aar; — et tidligt og gunstigt Foraar, der vil tillade et tidligt Udslag, vil imidlertid kunne bøde en Del derpaa, — i modsat Fald bliver Overfodringen kostbar, thi Indbindingen fandt i Efteraaret almindeligvis Sted meget tidlig, og Kvæget var i Reglen i et temmelig tarveligt Huld.

Trods disse Forhold er Stemningen dog paa Grund af det tidligere Anførte vel ikke frejdig, men dog noget lettet blandt Landmændene, og dette giver sig bl. a. ogsaa tilkjende derved, at om end mange ville sælge, saa ville de dog i Reglen ikke sælge til væsentlig reducerede Priser. Da paa den anden Side Kjøberne ere meget tilbageholdne og forsigtige, har der ikke fundet ret mange virkelig »frivillige« Ejendomshandler Sted, thi det vilde være

Uret at kalde enhver Handel frivillig, naar der blot ikke ad Rettens Vej er »gjort Indførsel«, og der er en lang Række af Gradationer fra de virkelig frivillige Ejendomssalg og til Salgene ved Tvangsauktioner. Priserne ved de sidste ere jo altid meget reducerede, fordi Ejendommene som oftest ere voldsomt medtagne, inden de naa saa vidt, og i en Tid, da Kjøbelysten er saa tilbageholdende som for nærværende Tid, blive Priserne endnu mindre, hvorfor man ogsaa ofte kan høre nævnet, at denne eller hin Ejendom er solgt $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{3}$ under hvad den for nogle faa Aar siden var vurderet til, eller der endog maaske var budt for den. Men hvor »frivilligt Salg« har fundet Sted i Ordets strenge Forstand, er der kun slaaet meget lidt af paa tidligere Priser, og den Rentelettelse, der ventelig vil blive en naturlig Følge af Konverteringsloven, vil rimeligvis være i Stand til i alt Væsentligt at opretholde Ejendomspriserne, hvilket maa ansees for særdeles ønskeligt og af langt større Betydning end de paakaldte Lettelser ved Thinglæsning og Salgsomkostninger, hvilke i mange Tilfælde maa siges at kunne danne en ret heldig Hindring mod et for hyppigt Ejerskifte. Og hyppige Ejerskifter ere nærmest til Skade for en sund landøkonomisk Udvikling; helt at undvære dem kan man ikke, og det vilde Landbruget ikke heller være tjent med, thi de medbringe i mange Tilfælde friske Strømninger og Tanker; men at begunstige dem i nogen særlig Grad vil ikke være heldigt, thi ethvert Ejerskifte medfører altid et vist Spild af Tid, Kraft. Lokalkjendskab, Forbindelser o. lg. og løsner de konservative Fællesinteresser, der ikke have ringe Betydning for Samfundet og dets Virksomheder. Og desværre har dels vor Lovgivning, dels Tidsaanden medført Ejendomsforhold, der i Fremtiden maa befrygtes at føre til hyppige Ejerskifter; vi tænke herved dels paa den nu gængse Arvedeling, — hvorved den af Børnene, der beholder Gaarden, let bliver stærkere belastet, end han kan magte, — dels paa den stærke Tilbøjelighed

til at ville købe istedetfor at forpagte Ejendom, selv om den Kapital, man raader over, kun er passende til det sidste Brug, en Tilbøjelighed, der er fostret ved den stærke Ejendomsstigning, vi nu i over 50 Aar have været Vidne til, og ved hvilken saa mangen Ejendomsbesidder paa en let Maade er bleven en velhavende eller endog rig Mand, samt ved at vor Forpagtningslovgivning er mangelfuld, og Forpagtningerne derfor ofte ere ordnede paa en lidet rationel og betryggende Maade. Men i begge Tilfælde, hvad enten jeg ved Arv eller ved Kjøb sidder inde med for stor fast Gjæld i min Ejendom, — og dette er mere end noget andet Tidens store alvorlige Tryk, som vi ved Ubesindighed for en væsentlig Del selv have forskyldt, — peges mod et Ejer-skitte, en Gliden ud af de nuværende Ejeres og Brugeres Hænder, som man kun med en vis Ængstelse af ovennævnte Grunde kan se imøde. x

Ligesom Aaret gennem Konverteringsloven forhaabentlig vil føre et alvorligt Skridt i Retning af Rentelet-telse i den faste Ejendom, saaledes vil den ventelig ogsaa indirekte lette Driftskrediten; derimod have de mange direkte Forslag, der ere fremkomne til at faa dette meget vanskelige Forhold ordnet paa en systematisk Maade, endnu ikke affødt noget praktisk Resultat, men synes dog mere og mere at føre i Retning af den utvivl-somt sundeste Ordning af dette Forhold, at man nemlig istedetfor at organisere noget Stort, der omspænder hele Landet eller hele Provinser, opretter mindre lokale Laane-kasser i nær Tilslutning til de mange smaa Sparekasser, der allerede findes, thi derved bliver Administrationen bil-ligst, Sikkerheden størst og det nødvendige Tilsyn lettest og paalideligst, ligesom det ogsaa i og for sig er en sund Ordning, at en væsentlig Del af de i en Egn opsparede Penge atter komme til Anvendelse paa nødtørftige Steder i samme Egn. Laanebegjæret synes iøvrigt, mærkeligt nok, at være mindre end i de gode Aar, takket være den økonomiske Husstyrelse, der paa en glædelig Maade har

gjennemsyret Forholdene baade inde og ude, baade ved Familiens og Besætningens Husholdning og Forplejning, baade naar det gjælder Anvendelsen af Tid og af Penge og Kraft, — og i denne Økonomi turde der som oftest have den billigste Laanekasse, der tilmed har den Fordel at have inden for egne Døre.

Fra Pengemagtens Side er der — maaske som oftest fordi den har seet sin Fordel derved — viist mere Tolerance overfor Brugerne end ellers almindeligt. Saaledes have nu mange ufyldstgjorte Pantehavere foretrukket at se Tiden an fremfor at lade sig Pantet udlægge; og desuden er der paa Forpagtningsomraadet tilstaaet en Del Lettelser, om end de forskellige Steder af en helt ulige Art og jævnlig af tvivlsomt Værd. Hertil maa saaledes henføres, at nogle Ejere have overtaget Forpagternes Besætninger for at skaffe dem Midler til at fyldestgjøre deres Forpligtelser, eller at Forpagtningsafgiften for det forløbne Aar er bleven noget nedsat; thi Fordelene heraf ville snart være svundne, og medens saadanne temporære Lettelser kunde være paa deres Plads overfor et Misvæxtaar el. lg., saa forslaa de kun lidt overfor Tryk af en saa alvorlig og desværre rimeligvis langvarig Karakter som de nuværende lave Produktpriser. Det er ogsaa i Erkjendelse heraf, at mangan Ejer i det forløbne Aar er gaaet ind paa at omforme den rene Pengeafgift, Forpagteren har ydet, til en Afgift, der staaer i Forhold til Priserne paa hans vigtigste Produkter (Hvede eller Rug, Byg og Smør) og ved disse Omskrivninger er der da tillige som oftest i Øjeblikket opnaaet en Lettelse af 10 à 20 pCt. i den hidtidige Forpagtningsafgift. Navnlig er en saadan Ordning lagt til Grund for de fleste nye Forpagtninger, og er der end endnu mange Punkter i vore Forpagtningsforhold, der burde ændres, saa maa dog den antydede Opgivelse af det rene »Pengesystem« betragtes som et af Aarets væsentligste Fremskridt.

Af det Foregaaende vil det fremgaa, at Aarets særlige Kjendemærke maa søges i de mange Bestræbelser efter at skaffe Landbruget Lettelser og en bedre Ordning af

dets Pengevæsen. At dette mere end noget andet har opfyldt Landmændenes Sind, vil tydelig fremgaa af de udførlige og indholdsrige Beretninger fra Landets forskellige Egne, som vi have modtaget og meddele andetsteds i dette Hefte. At man ved Siden heraf ogsaa kan paavise en ikke ringe Bevægelse paa Husdyrbrugets og Mejeribrugets Omraade, vil fyldig fremgaa af de udførlige Beretninger, der herom nedenfor ere meddelte af Fagmænd i selvstændige Afhandlinger, nemlig af Docent Bruun-Petersen om Husdyrbruget, af Konsulent J. Jensen om Hesteavl og af Konsulent B. Bøggild om Mejeribruget. I det vi henvise hertil og til de andre selvstændige Aarsberetninger af Cand. math. W. Jantzen om Vejrforholdene og af Cand. polit. Fr. Reck om Ud- og Indførselen af Landbrugsprodukter, skulle vi omtale nogle af de andre Landbrugsforhold samt Forningenslivet og Lovgivningsarbejderne, men dog først for Oversigtens Skyld nævne nogle af de Hovedpunkter i Husdyrbruget og Mejeribruget, der særlig udmærke Aaret 1886, og om hvilke der iøvrigt findes udførlig Redegjørelse i de nævnte Afhandlinger.

Som saadanne maa i Husdyrbruget først og fremmest nævnes den stærke Bevægelse, der er fremkaldt ved Oprettelsen af Kvægavlsforeninger; deres Ophav skyldes Forpagter Friis paa Lindersvold, og de have i det forløbne Aar organiseret sig — om end endnu kun spredt — i de fleste af Sjællands Amter (Kjøbenhavns Amt undtaget) samt tillige fundet Indgang baade paa Fyen og i Jylland, hvilket sidste Sted man ogsaa paabegynder Oprettelsen af Hesteavlsforeninger efter lignende Principer som hine og altsaa med en mere rationel og systematisk Ordning end de tidligere Bylav for Aktiehingste, Bytyre o. lg. — For at denne Virksomhed imidlertid skal blive ledet i det rette Spor, er en kyndig konsultatorisk Medhjælp særdeles nødvendig; det er derfor et stort Uheld, at denne led en Standsning ved P. Jessens Død, og uagtet Landhusholdningsselskabet strax traf For-

anstaltninger til at afbøde dette Savn, ved i Forbindelse med Landbohøjskolen at indbyde kvalificerede Mænd til en Konkurrance i Husdyrbrugsfaget, saa vil der dog hengaa et Par Aar, inden der vil have tilstrækkelig uddannede Kræfter til at overtage en saa vigtig Virksomhed. For Hesteavlens Vedkommende har Dyr læge J. Jensen, der er meget nøje kjendt med den jyske Hest, overtaget en Konsulentplads ved Landhusholdningsselskabet. Han har paa det jyske Husdyrbrugsudvalgs Opfordring samlet og udarbejdet en i det forløbne Aar udgivet »Stambog over jyske Hingste«, et særdeles nyttigt og fortjenstfuldt Arbejde. — Den nye Lov om »Foranstaltninger til Husdyravlens og Husdyrbrugets Fremme«, der i flere Aar har været forhandlet ved Landhusholdningsselskabet og Fællesforeningerne, er i Efteraaret af Regjeringen forelagt Landstinget, men har dèr været Gjenstand for en Række Omdannelsesforsøg, der gjør dens videre Skæbne tvivlsom. — Af større Skuer i Aarets Løb skal foruden de sædvanlige Statshingsteskuer nævnes: den jyske Fællesforenings Fedeskue i Aarhus den 18de og 19de Maj, et almindeligt fyensk Dyrskue i Odense den 18de og 19de Juni, hvor de af et fyensk Udvalg udarbejdede nye Dyrskuerregler første Gang anvendtes, og de samvirkende sjællandske Landboforeningers Fællesdyrskue i Hillerød den 7de og 8de Juli. — Den 23de—27de Juli afholdtes den første nordiske Jagt- og Fjerkræudstilling i Rosenborg Have.

Den vigtigste Bevægelse paa Mejeribrugets Omraade skyldes den stærke Udbredelse, Andelsmejerierne have faaet og sikkert yderligere ville faa, da man de fleste Steder er særdeles tilfreds med de Resultater, der opnaaes ved dem, ligesom de ogsaa maa siges at være byggede paa et sundere Princip end Fællesmejerierne, med mindre disse tilbagelevere en væsentlig Del af den modtagne Mælk i velbevaret Tilstand, thi i saa Fald kunne disse i mange Tilfælde handle friere og derfor kraftigere end hine. — Af nye Hjælpe midler i Mejeribrugets Tjeneste, som ere

komne frem i det forløbne Aar, skal fremhæves Laval's Laktokrit og hans Damp turbine til at drive hans Separator, Kjerne osv.; begge Apparater fremstilledes for første Gang ved Landmandsmødet i Stockholm og vakte fortjent Opmærksomhed. — Medens de ældre Firmaer, som Laval, Burmeister & Wain, Lefeldt o. a. stræbe efter at gjøre deres Centrifuger arbejdsdygtigere og mere farefri ved særlige Sikkerhedsforanstaltninger, bedre Konstruktioner og Benyttelsen af bedre Materiale, har paa den anden Side den stærkt voxende Brug af Centrifuger baade her og i Udlandet fremavlet nye Centrifuger, der lokke ved deres Prisbillighed, men som ofte ere af en mislig Konstruktion eller af for tarveligt Materiale, saa Ulykker afstedkommes, hvorfor man haaber paa Lovgivningsmagtens eller Administrationens Indgriben i saa Henseende. — Om den udførlige og meget tidssvarende Række Forsøg angaaende Smørrets Afkøling og derved øgede Holdbarhed, som er foretaget paa Forsøgslaboratoriet i det forløbne Aar, har forrige Bind bragt udførlig Meddelelse. — Alvorlige Bestræbelser ere blevne udfoldede for at hindre, at Butterinen skal finde saadan Indgang og svække det danske Smørmarked, som Tilfældet har været med det hollandske. Den væsentligste Frugt af de mange Resolutioner og Andragender i denne Sag er et Rigsdagen forelagt nyt Lovforslag imod Kunstsmør, som er blevet udarbejdet af en af Regjeringen i Foraaret nedsat Kommission. Lovforslaget er meget indgribende i den bestaaende Nærings- og Forbrugsfrihed og møder derfor ikke ringe Modstand i Rigsdagen; at denne imidlertid vil lade sig overvinde, kan næppe betvivles, saafremt der kan vindes Forvisning om, at en Lov i den angivne Retning i Virkeligheden paa en følelig Maade vil betrygge og styrke vort Smørmarked i England, og at Hjemmeforbrugere af Butterine selv ville kunne foretage de Blandinger til eget Forbrug, som Lovforslaget sætter Forbud imod som Industri eller Næringsvej; — det er paa Opfattelsen og Besva-

relsen af disse to Spørgsmael, at Lovforslagets Skæbne ventelig vil bero.

Som det var at vente; har Handelen med Kunstgjødning været noget mindre end forrige Aar, men dog ret anselig. Overskudsindførselen beløb sig 1880 kun til 8,5 Mill. Pd. og har i de følgende Aar henholdsvis været: 16,1 — 28,2 — 18,0 — 25,6 — 37,8 og i det nu forløbne Aar 26,7 Mill. Pd. Den jydsk Landmandsforening til Indkjøb af kunstig Gjødning har i 1886 fordelt 2,65 Mill. Pd. eller 350000 Pd. mindre end Aaret forud, uagtet Priserne i det forløbne Aar have været lave. For det kommende Aar (1887) ere de atter nedsatte meget betydelig, saaledes som følgende Fortegnelse vil vise, idet Prisen for 100 Pd. stiller sig for Aarene 1885, 1886 og 1887 som følger:

	1885	1886	1887
lavprocentligt Superfosfat (11½ pCt. opløst Fosf.).....	3,10 Kr.	2,95 Kr.	2,52 Kr.
højprocentlig Superfosfat (19 pCt. opløst Fosf.).....	5,35 -	5,04 -	4,55 -
Præcipitat (30—32 pCt. udfældet Fosf.).....	8,60 -	7,10 -	7,00 -
Benmel (3—4 pCt. Kvælstof og 21—24 pCt. Fosf.).....	7,73 -	7,10 -	6,50 -
Opløst Peru Guano (6½ pCt, Kvælst. og 9 pCt. opl. Fosf.)	10,60 -	10,50 -	9,00 -
Norsk Fiskeguano (9¼ pCt. Kvælst. og 12½ pCt. Fosf.)	— -	8,90 -	7,60 -

Dette er et Prislefald i de sidste 2 Aar af omtrent 15 pCt. og i Sammenligning med tidligere Aar af 35—40 pCt. Prisen paa den kunstige Gjødning bringes herved saa langt ned, at det fortjener Overvejelse, om den ikke ligesom i England, Belgien og Tyskland bør gives en mere almindelig Anvendelse, end Tilfældet nu er herhjemme. Desværre ere Erfaringerne, skjøndt der nu dog i en lang Række af Aar er anvendt forskjellig Slags kunstig Gjødning paa dansk Jord og under dansk Klima, endnu saa

smaa og tarvelige paa dette Omraade, at de kun i ringe Maal yde Vejledning ved Valget og Brugen deraf, og Vanskelighederne ved ad Forsøgets Vej at erholde paalidelige og almengyldige Erfaringer ere saa store, at der vil være ringe Udsigt til at overvinde dem, med mindre Forsøgene bringes i System og gennemføres af en fast Haand uden ængstelig Hensyntagen til de derved foranledigede utvivlsomt store Udgifter.

Paa Plantekulturens Omraade er ikke noget væsentligt Nyt at notere for det forløbne Aar. Konsulent P. Nielsen har aabnet den i forrige Aarsberetning omtalte nye Forsøgsstation paa Tystofte Mark ved Skælskør, og Landhusholdningsselskabets Hvede- og Bygforsøg fortsættes i uformindsket Omfang og med vedblivende livlig Interesse og Deltagelse fra Landmændenes Side. Maltbygdstillingerne i Nakskov den 19de Oktbr. og i Kjøbenhavn i November vare usædvanlig smukke; af de det sidstnævnte Sted udstillede omtr. 100 Prøver kom kun 5 i de 3 sidste Klasser, de øvrige i Klasse 1—4. Om Hvedeudstillingen i December afgav Dommerne en meget rosende Udtalelse; en Mængde af de tidligere prøvede Hvedesorter ere efterhaanden udskudte, og Opmærksomheden samler sig mere og mere om nogle faa foldrige, holdbare og gode Hvedesorter. — Ligesom ifjor lod de samvirkende Sogneforeninger ogsaa i 1886 (den 13de—20de Decbr.) afholde en Udstilling af hjemmeavlet Frø samt en Frøbørs, denne Gang i Kjøbenhavn.

Medens Bevægelsen paa det faglige Omraade, naar vi undtage Oprettelsen af Kvægavlsforeninger og Andelsmejerier, ikke har været fremtrædende i det forløbne Aar, har der derimod paa Administrationens og Foreningslivets Omraade været et mere end almindeligt stærkt Røre. Impulsen hertil maa nærmest siges at være udgaaet fra Fællesforeningerne, og af disse atter særlig fra den jydskke. Denne Forening sammenkaldte et Møde i Aarhus den 17de Maj af de jydskke Landboforeningers Formænd for at overveje, hvad der kunde gjøres for at mod-

virke Tidens Tryk. Det førte til Nedsættelsen af et Udvalg paa 9 Medlemmer, som ved et stærkt besøgt Delegeretmøde, Foreningen afholdt den 23de—25de September, fremlagde Forslag vedrørende Kreditforholdene, Skatte- og Toldvæsenet samt Transportmidlerne, og efter en livlig Diskussion bemyndigedes Bestyrelsen til at henvende sig til Regjering og Rigsdag med en Adresse, hvori Statens Bistand paakaldtes saavel for disse som for andre Foranstaltninger til Landbrugets Fremme. Men ogsaa i den fyenske og sællandske Fællesforening har der i Aarets Løb været stærke Bevægelser for at finde Midler til at komme det betrængte Landbrug til Hjælp paa en virksom Maade, og Frugterne heraf fik for Sællændernes Vedkommende sit Udtryk ved de Forslag, der forelagdes paa det sællandske Delegeretmøde i Begyndelsen af 1887 (den 16de—18de Februar). I dette sidste Møde deltog for første Gang, ved Forhandlingerne af nogle Fællessager, Repræsentanter for den jyske og fyenske Fællesforening, og et kombineret Udvalg fra alle 3 Foreninger traadte for første Gang sammen og vedtog en Henvendelse til Regjering og Rigsdag angaaende Landbrugets Driftskredit, hvori der andrages om: 1) at fremme enhver Foranstaltning, som kan føre til, at det under de nuværende Forhold stærkt trykkede Landbrug kan udnytte den ved Konverteringsloven tilsigtede Nedgang i Rentefoden, og 2) at der saa vidt muligt skeer Lettelser fra Statens Side i de med Omsætningen af Laans Optagelse i faste Ejendomme forbundne Omkostninger.

Ved Siden af de direkte Virkninger, der maatte følge af de saaledes i Reglen med Enstemmighed tagne Beslutninger, er der altsaa tillige naaet, at det praktiske Landbrug muligvis paa denne Maade har fundet en Form, hvorved det kan centralisere sine Ønsker og derved give dem en forøget Vægt. Dette er ganske vist en mindre stabil og fyldig, men maaske for nærværende Tid mere brugelig og hensigtsmæssig Form end den, der var paatænkt ved det i Aaret 1885 fremkomne Forslag om

Oprettelsen af et Landbrugsraad, hvilket Forslag efter at have modtaget en Del Ændringer i det af Landhusholdningsselskabet og Fællesforeningerne nedsatte Fællesudvalg, dog sluttelig af de sidstnævnte lagdes tilside med Henvisning til »at søge Tanken yderligere udviklet til be-
lejligere Tid«.

Angaaende det kgl. Landhusholdningsselskabs Virksomhed kan henvises til den Redegjørelse, der gaves ved December-Generalforsamlingen, og som vil blive meddelt i næste Hefte. Her skal derfor kun af de større Spørgsmaal, Selskabet har beskæftiget sig med, fremdrages Husdyrbrugsloven, som i August afgaves til Regjeringen, og en udførlig Undersøgelse angaaende Betydningen af en forøget Dampskibsforbindelse over Esbjerg med England, samt de Skridt Selskabet paa forskjellig Maade har foretaget for at værne mod Butterinens Indtrængen og Misbrug af danske Navnemærker.

Af Regjeringen er der udfoldet en stor Virksomhed særlig ved Udarbejdelsen og Forelæggelsen for Rigsdagen af en stor Række tildels meget vigtige og indgribende Lovforslag. Blandt disse skulle vi nævne, foruden de alt berørte Forslag om Konverteringen af Statsgjælden, om Kunstmør og om Husdyravlen og Husdyrbruget, tillige et Forslag til Oprettelsen af en almindelig Hypothekbank, et Forslag om Told (1 à 2 Kr. pr. 100 Pd.) paa Indførsel af Majs og om Ophævelse af Tolden paa Stenkul og af Skibsafgiften for det for Udgaende bestuede Skibsrum, samt om Ændringer i Afgiften af indenlandsk Roesukker; endvidere et Lovforslag om Beskatning af Brændevinsbrænding, hvorved der indføres Udbyttebeskatning for alle nye Brænderier og søges arbejdet hen dertil for de ældre Brænderiers Vedkommende, der nu have Karrumbeskatning, samt et Lovforslag om Ændringer i Tyendeloven og om Foranstaltninger mod Oldenborrer.

Men foruden disse Lovforslag er der indirekte gennem forøgede Bevillinger paa Finantsloven af Regjeringen stillet omfattende Forslag til en Forøgelse af Lærekræfterne og en

Udvidelse af Undervisningsmateriellet og Forsøgsapparatet ved den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole. Da denne Lærestalt for snart 30 Aar siden oprettedes, maatte den siges at være fuldt paa Højden med sin Tid eller endog forud for denne, eftersom den ved sin Plan brød en ny Bane, som efterhaanden er godkjendt og tildels fulgt i de fleste andre Lande. om end noget ændret i Enkelthederne. Men for Enhver, der senere har fulgt Landbrugsundervisningens stærke Udvikling i den sidste Snest Aar, og havt Øje for de stedse stærkt forøgede Krav, det praktiske Landbrug stiller og maa stille til Videnskabens Vejledning paa Naturlærens mangesidige Omraade, naar det med Haab om Held skal kunne optage Kampen med sine Konkurrenter i andre Lande, er det indlysende, at for vor øverste Lærestalt i Landbrugets og Husdyrbrugets Principper, altsaa i den Næringsvej, der danner Basis for hele Landets økonomiske Velvære, maatte en yderligere Udvikling være paatrængende nødvendig, og det saa meget mere, som Landbohøjskolen gennem Uddannelsen af Lærere til de mange mindre Landboskoler har faaet en betydningsfuld Mission i det danske Folk baade i faglig og tildels i almindelig Retning. Det er derfor ikke med Overraskelse, men lige godt med en særlig Tilfredsstillelse, at man har seet den begyndende Behandling af Sagen i Rigsdagen bære Vidne om den Betydning. Repræsentanterne for hele Folket tillægge denne Lærestalt. — En Udvidelse var ogsaa bleven saa meget mere paatrængende, som en Del af de udmærkede Kræfter, der oprindelig toge fat paa Samarbejdet ved Landbohøjskolen, saaledes som Bendtz, Prosch og Stockfleth vare vandrede bort, medens flere af de andre efter et langt og vel udført Dagværk med Rette kunde gjøre Krav paa Afløsning. Dette har i det forløbne Aar været Tilfældet med Professor B. S. Jørgensen, Indplanteren og Skaberen her i Landet af den landøkonomiske Undervisning, bygget paa Naturvidenskabernes Grund, og det vil i indeværende Aar (1887) blive Tilfældet med Skolens højt fortjente Lærer i Kemi, Professor C. Barfoed. I

det af Regjeringen forelagte Forslag er der da ogsaa taget Hensyn hertil, idet at Lærerpladserne i Landbrugsfagene søges doublerede, og der søges oprettet Docentpladser i Agrikulturkemi og Farmakologi ved Siden af den Udvidelse, der tilsigtes ved at oprette særlige Lærerpladser i Plantefysiologi og Dyrefysiologi. en ny Lærerplads i Veterinærpathologi foruden Oprettelsen af to nye Docentpladser, henholdsvis i Husdyrbrugsfaget og i Økonomilære, samt Ansættelse af en fast Lærer i Fysik, for at Docent Fjord helt skal kunne ofre sin Tid og Kraft paa den betydningsfulde Forsøgsvirksomhed, der har det landøkonomiske Forsøgslaboratorium til Centralstation.

Medens der ikke i Danmark er afholdt nogen større Landbrugsudstilling i Aaret 1886, har dette været Tilfældet i vore Nabolande, baade mod Syd og Øst. Den 25de—27de Juni afholdtes der nemlig et meget stort Provinsskue i Kiel, der besøgte af ikke faa Danske, men burde have været besøgt af mange flere, da det paa mange Maader var lærerigt og viste, hvor mærkværdig rigt Slesvig og Holstein ere forsynede med en Række fortrinlige Husdyrstammer, saavel af Kvæg som af Heste. Sjældent vil man paa et saa begrænset Omraade finde saa mange forskelligartede, men alligevel gunstige Vilkaar for Udviklingen af gode Husdyr som netop her, ligefra de stærke, græsrigge, men aabne Marskegne i Vest og til de lettere, men lune og hegnede Marker i det Østlige; — Jordens Godhed og Klimaets Mildhed i Forbindelse med gode Afsætningsvilkaar og fremfor alt støttet af Befolkningens Interesse og Sans for Husdyravlen har da ogsaa skjænket hver Egn sin egen, ejendommelige, men i og for sig fortræffelige Husdyrbestand, og som nu er bleven yderligere formet og fæstnet gennem de mange kraftig organiserede Kvægavls- og Hesteavlforeninger, der nu i en Del Aar have virket i disse Provinser. For de gjærende og brydende Bevægelser herhjemme paa dette Omraade vil der være meget at lære ved Rejser og Besøg dernede, men sjældent vil der ydes en saa god Lejlighed dertil som ved Provinsens store Fællesskuer. — I

Stockholm afholdtes det 16de almindelige svenske Landbrugsmøde fra 12te—18de Juli og besøgtes ogsaa af en Del Danske, der lærte at skatte den svenske Gjæstfrihed. Det kan nok uden Forurettelse mod tidligere Møder kaldes det største og indholdsrigeste Landbrugsmøde, der nogensinde er blevet afholdt i Skandinavien, ja kunde med Hensyn til Udstillingernes Omfang og Storslaaethed taale Sammenligning med de store engelske Landbrugsmøder. De righoldige Samlinger af Dyr, Produkter og Maskiner indtog et Areal af over 20 Tdr. Land og vare hensigtsmæssig ordnede i en Mangfoldighed af Stalde, Skure og Pavilloner, der grupperede sig omkring et højtliggende Centralpunkt, hvorfra en herlig Udsigt havdes til Byen med dens smukke Omgivelser. Den Afdeling, der her ganske særlig maatte tiltrække sig de Danskes Opmærksomhed, var den store Samling af Redskaber og Maskiner, for største Delen Frugten af den opblomstrende indenlandske Fabrikdrift. For Enhver, der i den sidste Snes Aar har fulgt Udviklingen i Sverrig paa dette Omraade, vil Fremgangen være overraskende; den Gang vare de store og mere sammensatte Maskiner (Mejemaskiner, Lokomobiler, Damptærskemaskiner osv.), der mødte ved Udstillingerne i Sverrig, for en væsentlig Del af engelsk Fabrikat; — nu er Antallet langt større og næsten alt skyldes dog Landets egen Tilvirkning; man fandt saaledes hele Gader af Lokomobiler med Tærskemaskiner, Dampsave, Møller osv. fra de mange fortrinlige svenske Maskinværksteder, der søge deres Afsætning saavel i som udenfor Landet. At det gode svenske Jern, den rigelige Vandkraft, det svenske Folks naturlige Snille og Anlæg for Teknik og Ingeniørarbejder samt den billige Arbejdskraft have bidraget væsentlig til at skabe denne store Industri er indlysende, men aabenbart har ogsaa den af Regjeringen støttede livlige Deltagelse i de store Verdensudstillinger saavel paa denne som paa hin Side af Atlanterhavet paa mange Maader beriget og impulseret dem. — Forhaabentlig vil man ad Aare faa rig Lejlighed til at stifte Bekjendtskab med den ved den nordiske Udstil-

ling, der forberedes afholdt i Kjøbenhavn 1888, og hvor man haaber at se Repræsentanter for alle de nordiske Virksomheder paa Landbrugets og Industriens Omraade give Møde i fredelig Kappelstrid med hverandre til gjensidig Befrugtning og Støtte. Et ikke ringe forberedende Arbejde til denne Udstilling er i al Stilhed blevet udført i det forløbne Aar, tildels under vanskelige Forhold, men Trangen til Samarbejde, Forvisningen om, at en stor og righoldig Udstilling af denne Art noget vil kunne modvirke Tidens Tryk ved at stimulere Kræfterne, bane Vej for Fremskridt og aabne nye Afsætningskilder, samt Ønsket om at kunne højtideligholde Hundredeaaret for Stavnsbaandets Løsning ved en Mønsterfremstilling af den Udvikling, der nu er naaet paa Marken, i Stalden og i Værkstedet, bringe efterhaanden Flere og Flere til at samle sig om Opgaven, som gennem store Bevillinger kan paaregne en kraftig og betydningsfuld Støtte saavel fra Statens som fra Hovedstadens Repræsentationer, saa man nu tør haabe paa, at denne Udstilling som en smuk og værdig Nationalopgave skal kunne samle Folket om sig i Enighed og Samdrægtighed.

At Arbejderbefolkningen ikke er bleven uberørt af de trykkede Tider er naturligt og allerede tidligere berørt. Stærkest føles dette i Byerne, hvor saavel Haandværk som Fabrikvirksomhed have maattet indskrænke sig betydelig af Mangel paa Bestillinger og Afsætning; men ogsaa paa Landet, hvortil atter en Del af de i de gode Aar til Byerne hendragne Folk ere vendte tilbage, indskrænkes i Reglen Arbejderne til det strengt Nødvendige. Imidlertid opstod dog ikke herved i Sommerens Løb nogen Arbejdsløshed af Betydning, men Indskrænkningen medførte kun, at man uden Vanskelighed kunde faa Arbejderne udførte i rette Tid, og at man ikke som tidligere var tvungen til at antage helt daarlige Kræfter. I Vinter gaa derimod ikke faa Kræfter ledige, og man maa vist være forberedt paa, at de Indskrænkninger, der iværksættes saavel paa større som mindre

Gaarde ogsaa i den nærmest kommende Tid ville medføre en Del Arbejdsløshed. Det er sikkert ogsaa i Følelsen heraf, at Udvandringen i det kommende Foraar synes at ville blive større end almindelig. — Medens Fattigbyrden de fleste Steder var i stærk Stigning i de gode Aar, synes den økonomiske Sans i Sogneraadene nu at have sat en Stopper derfor, og er der end enkelte af de modtagne Beretninger, der tale om en vedblivende Stigning af Fattigskatten, saa melde dog de fleste om en Forbliven ved den tidligere Skat, og enkelte endog om en begyndende Nedgang. — Fra et Udvalg, som Kjøbenhavns Amts Landboforening havde nedsat, er fremkommet en Betænkning over og et Forslag til Ændringer af nogle af de væsentlige Skyggesider, der knytte sig til vor Tyendelov, særlig den fordærvelige Ordning af Fæstemandsvæsenet, hvorom Regjeringen har forelagt Rigsdagen et Forslag, der desværre synes at skulle strande paa det uheldige Krav om at denne Virksomhed skal være »fri« Næring, hvorved Kontrollen, der er saa overordentlig vigtig for at forebygge Misbrug, som gaa i Svang paa mange Fæstekontorer, vil blive endnu vanskeligere eller ligefrem illusorisk.

Af fortjente Landmænd, der ere gaaede bort i Aarets Løb, have vi i forrige Bind omtalt det store Tab, Landbruget led ved Inspektør Buus's Død den 10de April. Kort forinden, den 2den Marts, døde Etatsraad N. E. Hofman-Bang til Hofmansgave, over 82 Aar gammel, en Mand, der gjennem sit lange virksomme Liv altid omfattede Landbruget med en til det sidste usvækket Interesse, og som i sin Tid stod blandt Lederne i det danske Landbrug, rustet dertil navnlig ved den stærke Paavirkning, han havde modtaget af sin uforglemmelige Lærer, Albrecht Thaer, paa hvis Skole i Møglin han fra 1827 tilbragte nogle Aar, hvorefter han 1831 blev kgl. svensk Skæferidirektør, indtil han 1840 vendte tilbage til Danmark for at overtage Forpagtningen af sin Fædrenegaard, Hofmansgave, som blev hans Ejendom 1855, og paa hvilken han i 1845

havde oprettet en Landbrugsskole, ligesom han baade da og senere med levende Interesse og med varm Kjærlighed omsluttede de Unges Uddannelse og fæstede dem til sig med en Hengivenhed, som aldrig lod sig uden Vidnesbyrd, naar man senere i Livet talte med dem om deres gamle Lærer. Ved Landmandsmødet i Kjøbenhavn 1853, hvor Spørgsmaalet om Oprettelsen af en Statslandbrugsskole drøftedes, var han Ordfører for den Retning, der i Lighed med Datidens tyske Skoler vilde have Theori og Praxis forbundne ved samme Lærestanstalt, men han vandt som bekjendt ikke Flertal for denne sin Anskuelse og fik derfor ikke senere anden Indflydelse paa Ungdommens Uddannelse end den, han med usvækket Iver fortsatte overfor Landvæsenlærlingene paa Hofmangsgave. I Pressen og i Møder til Landbrugets Fremme tog han livlig Del lige til sine sidste Dage, og savnedes der end nu og da Klarhed i Fremstillingen, fængslede han altid ved den Varme, hvormed han omsluttede sit Æmne, og ved den Elskværdighed, hvormed han altid deltog i Debatten baade overfor Venner og Modstandere. Ligesom der til hans Navn knytter sig Indførelsen af flere Forbedringer i Landbruget, nye Bearbejdningsmaader, nye Redskaber og Maskiner, nye Kulturplanter, saaledes har hans rastløse Virksomhed ogsaa sat sig mangfoldige Vidnesbyrd paa hans Fædrenegaard og i den Egn, hvortil han nærmest var knyttet, og hvis Befolkning, ganske særlig dens Husmandsstand, i ham har tabt en trofast Ven og Velgjører. Det falder sammen med hele hans milde, kjønne og fine Natur, at han med særlig Interesse og Kjærlighed syslede med Haven og formede den store Have ved Hofmangsgave til en af de smukkeste og lærerigste her i Landet, saavel hvad angaaer sjeldne Træer og Planter som navnlig med Hensyn til Frugtræavlen, og Alderen formaaede ikke at svække den Lyst og Iver, hvormed han førte Besøgende omkring i denne og lod dem nyde Godt af sit lange Livs mange Erfaringer.